

az eddig irt történelem és az eddigi történelmi drámák — illuzióvalóságukban — az uralkodó rétegeket szolgálták — tudatosan. Miután felállította a tételt: „csak a történelmi igazság nem szolgálja a polgárságot“ — az adatok és tények kontrollja után egy magasabb — dialektikusabb — összefüggés atmoszférájában kontsruálja élő valósággá a történelmet. Drámájában a történelmi igazságot erősítőn a politikai realizmus jelenti azt a fluidumot, mely évszázadok kriptaszagából kilugozza az illuziók mérgét. A történetíró egydimenzióju képet ad, a drámairó élő figurákba élő szavakat — éltető levegőt — lehel. A konstanzi zsinat nem véletlen téma. Itt tiszta tenyészetben máglyába csucsosodón metszették egymást a korrupt hatalmi tényezők és a szúzi tisztaságú forradalmi erők. Itt ebben az ütköző pontban bizonyítón lehetett megmutatni a tűz- és víz-erőknek összeférhetetlenségét. Minden tudott adottság figyelembevételével meg kellett mutatni, hogy ennek a zsinatnak hogy kellett lefolyni, hogy történelem, hogy valóság lehessen. És a nézőnek és az olvasónak rá kell bólintani: csak így lehetett, máskép nem lehetett. Zsigmond, a pápa, Huss, az urak és Zsiska csak ilyenek lehettek, csak így beszélhettek. Az azóta volt történelem és a ma egyformán bizonyítják Háy politikai realizmusának hitelességét. (F. Z.)

A NAGY VALSÁG — elméleti vonatkozásában — végre megtalálta igazán rátermett történetíróját. Az a francia könyv (Eugène Varga: *La Crise*, Bureau d' Editions. Páris, 1935.), mely pár héttel ezelőtt jelent meg Párisban minden rövidsége ellenére tartalmazza a gazdasági világválság összes fontos tényezőit és jelenségeit. Az előszó — hogy csupán a könyv tartalmi ismertetésére szoritkozunk — kihangsúlyozza, hogy „a nagy gazdasági válság sajátosságai, valamint a rákövetkező depressziós időszak sajátos jellege csupán a periódikus válságok elmélete alapján érthetők meg“. Az ezután következő s a válság gazdasági alapjait tárgyaló fejezet a válságelmélettel foglalkozik. Kiderül itt, hogy — általában — miben áll a válságok oka. A válság-elmélet természetesen a „tiszta kapitalizmus“ feltételén alapul, viszont szerző az idő és hely konkrét körülményeinek jellemzéséből indul ki, amikor az 1928—33-as nagy válságot tárgyalja. Megmutatja az új korszak mennyiségiből minőségibe átcsapó jellegzetességeit. Gazdag statisztikai anyaggal illusztrálja a gazdasági világválság mélységét, szokatlanul hosszú tartamát, világméretekben való kiterjedését, társadalmi és politikai következményeit. Behatóan foglalkozik a nemzetközi agrárválsággal, melynek az ipari válsággal egyetlen közös vonása az, hogy szintén krónikus tultermelési válság, viszont konkrét gazdasági okai a mezőgazdasági termelés egyenetlen fejlődésében, elmaradottságában, az ipari válság romboló kihatásaiban és a földjáradék aránytalanul magas színvonalon történt kialakulásában keresendők. Igen tanulságos a jelenlegi mezőgazdasági válság és a 19. század második felében fellépett agrárkrízis közti történelmi összehasonlítás. A mult századvégi mezőgazdasági válság csak európai jellegű volt, míg a jelenlegi az egész világra kiterjed, annak megoldását magában hordta a még emelkedőben lévő világgazdasági fejlődés, míg a mostani az egész termelési rend szerkezeti válságának közepette folyik és annak további kimélyülését idézi elő. — A könyv különben a gazdasági világválságot három szakaszra osztja:

„a) 1928-tól 1929 közepéig a világ ipari termelése még emelkedett, de a termelt áruk már eladatlanul halmozódtak fel.

b) 1929 közepétől 1933 végéig a tulajdonképpeni válság, melynek mélypontja körülbelül 1932 közepére tehető.

c) 1934-től a depressziós időszak, mely az ipari termelés dinamiká-

jában s az árák alakulásában különbözik ugyan a válságtól, társadalmi és politikai kihatásaiban azonban folytatását képezi annak s — legalább is ideiglenesen — semmilyen alapot se nyújt az új prosperitási szakasz kifejlődéséhez.

A könyv további fejezetei a világ társadalmi és politikai helyzetének a gazdasági fejlődés által meghatározott vonalait vázolják. (Sz. I.)

LAPOK, FOLYÓIRATOK

A román könyvhét Május 12-től 19-ig tartották meg Bucurestiben a szokásos könyvhetet. Ezzel kapcsolatban számos kommentár látott napvilágot a sajtóban. *Cezar Petrescu*, az ismert regényíró és publicista a könyvhét hivatalos alkalmi lapjába a következő szöveget írja: „Egy fecske nem csinál tavaszt; egy könyvhét nem indíthat meg kulturális előretörést. — Kétségtelen, a szándék nemes volt és eddigi eredményei eléggé jelentősek. Elsősorban a május hónap nem kiadói holtsezon többé. Sőt, szinte valamennyi kiadó iparkodik legalább egy reprezentatív kötettel megjelenni ezeken az ünnepeken... Másodszorban igaz az is, hogy némely könyvkereskedő — különösen a vidéki — az egyhetes propaganda hatása alatt felébred álmos hivatásbeli automatizmusából és annyit cselekszik a könyv érdekében a hét napon, amennyit egész esztendőben nem cselekedett... — De elégséges-e mindez? — Kiadók, könyvkereskedők, szerzők, s az olvasók lelkesen (sőt áldozatok árán) reagáltak a könyvhét sikere érdekében elhangzott felhívásokra. De vajjon miután a könyvkiállítások polcait lebontják, miután a májusi nap ismét a kirakatokban szívja ki a könyvek színét, mi lesz a könyv sorsa országunkban? Mennyiben változik? — A könyv kérdése valamivel mélyebb, megoldása pedig állandó jellegű intézkedéseket kíván. — A papír- és könyvkereskedés támogatást élvez a műveltség rovására. — Népkönyvtárak nem támogatja, mint ahogy az helyénvaló lenne olyan országban, mely az analfabetizmus tekintetében még a rekord jegyében áll. A nyomdák nagy kockázattal dolgoznak és tartják fenn magukat, ugyanakkor sokkal kevésbé támogatottak, mint az... újjászületett gyapjuipar vagy a külföldi tőkével dolgozó cukoripar s annyi más kartellbe tömörült, egyszerű és cinikus számításra alapított ipar. — Amikor e nyomoruságoknak legalább egy részét orvosolják, az egyhetes ünnepség és propaganda valóban a kulturális élet szélesebb távlatait nyitja meg. Addig csupán a haldoklónak szóló oxigéntömlők, az agonia meghosszabbítására.“ (GAZETA FESTIVA A CĂRȚII.) — Nem kevésbé említésre méltók a következő sorok: „Vasárnap vette kezdetét a könyvhét. A nyolcvan százalékos analfabetizmus és a katedra nélküli, elégedetlen és nélkülöző tanárok mellett ez az eseményt maga e helyzet komolysága huzza alá... Az esemény fenyegetőbbben szélesedik, hogy nem tudjuk mennyiben orvosolhatja az irodalmi exhibíció, mint pusztán önmagáért való tüntetés? Az olvasási kedv tekintetében vajjon tavaszt csinált-e ez a hét? De hisz' az olvasási kedv olyan mozzanathoz fűződik, amely ha érvényesül, e kedv fékezhetet-